

SHRNUTÍ VÝVOJE FINANČNÍHO TRHU V ROCE 2020

Makroekonomická situace	Hrubý domácí produkt v souvislosti s dopady pandemie COVID-19 klesl o 5,6 %, což však v zásadě odpovídalo vývoji v EU. Jako jediné tlumily propad tuzemského HDP spotřební výdaje sektoru vládních institucí. Index spotřebitelských cen meziročně vzrostl nejvyšším tempem za posledních 5 let, a to o 3,2 %. Míra nezaměstnanosti se zvýšila jen mírně, a to na 2,6 %, a byla tak nadále nejnižší v celé EU a navíc hluboko pod unijním průměrem. Hospodaření vládních institucí po 4 letech vykázalo deficit 6,2 % HDP, což se společně s poklesem ekonomiky odrazilo v růstu míry zadlužení vládních institucí o 7,8 p. b. na 38,1 % HDP.
Měnová politika a devizový trh	ČNB přistoupila v souvislosti s očekávanými dopady pandemie COVID-19 k trojímu snížení měnověpolitických sazeb. Dvoutýdenní repo sazba tak klesla o 2,0 p. b. na 0,25 % p.a. Průměrný kurz české koruny vůči euru meziročně jen mírně oslabil na 26,4 CZK/EUR.
Umístění prostředků na finančním trhu	Objem prostředků umístěných na finančním trhu vzrostl o 8,5 % na 7,5 bil. Kč, což představovalo nejvyšší absolutní nárůst a druhé nejvyšší tempo růstu v horizontu posledních 5 let. V absolutním vyjádření pak meziročně opět nejvíce vzrostly vklady u úvěrových institucí (o 422,7 mld. Kč), a posílily tak své postavení nejvýznamnější položky z hlediska podílu na celkových prostředcích na 68,8 %.
Struktura úspor domácností	Objem úspor domácností umístěných v rámci produktů či nástrojů finančního trhu vzrostl o 14,0 % na téměř 5,0 bil. Kč, přičemž tento výrazný nárůst byl částečně způsoben metodickou změnou spočívající ve zpřesnění a s tím souvisejícím navýšením vykázaného objemu kótovaných akcií v držbě domácností. Největšího meziročního absolutního nárůstu (o 384,4 mld. Kč) opět dosáhly, stejně jako během posledních 5 let, netermínované vklady, a staly se tak produktem, který oproti konci roku 2015 nejvíce navýšil svůj podíl na celkových úsporách domácností, a to na 53,5 %. Naopak největší pokles zastoupení na úsporách domácností jak v roce 2020 (o 1,8 p. b.), tak v porovnání s koncem roku 2015 (o 4,6 p. b.) zaznamenaly termínované vklady.
Zadlužení domácností	Zadlužení domácností meziročně vzrostlo o 5,9 % na 1,9 bil. Kč. Dlouhodobě nejvýznamnější a postupně rostoucí podíl tvořily úvěry na bydlení (74,7 %). Navzdory růstu objemu zadlužení a poklesu HDP zůstala relativní míra zadlužení domácností vztahená k HDP ve srovnání se zbytkem EU relativně nízká (34,0 % HDP).
Subjekty finančního trhu	V jednotlivých sektorech nedošlo v počtech subjektů k podstatným změnám. Výjimkou byl pokračující pokles počtu zprostředkovatelů na kapitálovém trhu a pojišťovacích zprostředkovatelů. V hlavním sektoru úvěrových institucí vstoupila do likvidace Družstevní záložna PSD, v sektoru pojišťoven ukončily činnost čtyři pobočky zahraničních pojišťoven a jedna pobočka svou činnost zahájila.
Bankovní sektor	Bankovní sektor (včetně stavebních spořitelen) zaznamenal růst aktiv o 5,2 % na 8,0 bil. Kč a tradičně potvrdil svoje dominantní postavení. Celkový kapitálový poměr, jakožto klíčový faktor odolnosti sektoru, opět meziročně vzrostl na novou historicky nejvyšší hodnotu, a to 24,4 %. Důsledky pandemie COVID-19 se ve vývoji většiny souhrnných indikátorů sektoru ke konci roku zásadněji neprojevily, s výjimkou hospodářského výsledku, který klesl téměř o polovinu na 57,1 mld. Kč, zejm. kvůli nárůstu tvorby opravných položek a poklesu čistých úrokových výnosů. Podíl nevýkonných úvěrů na celkových klientských úvěrech vzrostl meziročně jen mírně (o 0,2 p. b.) na 2,7 %.
Úrokové sazby	Snížení měnověpolitických sazeb ČNB se postupně projevilo i v poklesu průměrných ročních klientských sazeb vkladů i úvěrů u většiny klíčových sektorů, které se tak zpravidla přiblížily ke svým nejnižším úrovním. V případě úročení úvěrů domácnostem na spotřebu dokonce meziroční pokles o 0,6 p. b. na 9,0 % vedl ke zřetelnému překonání historického minima z roku 2019.
Vklady a úvěry	Objem klientských bankovních vkladů se zvýšil o 8,9 %, což znamenalo meziroční zvýšení dynamiky růstu. Za uplynulých 5 let vzrostly vklady o 46,6 % na historicky

nejvyšší hodnotu 5,2 bil. Kč. Objem klientských bankovních úvěrů vzrostl podobným tempem jako v roce 2019 (o 4,2 %) na 3,6 bil. Kč, což také vedlo k dosažení historického maxima. Poměr klientských vkladů ke klientským úvěrům v bankovním sektoru činil 143,6 % s tím, že v rámci EU jeho úroveň opět patřila k nejvyšším.

Hypoteční trh

Objem nových hypotečních úvěrů se meziročně více než zdvojnásobil, když vzrostl o 106,4 % na 979,1 mld. Kč, z toho tzv. čistě nové hypoteční úvěry (bez refixací a refinancování) poskytnuté obyvatelstvu od bank a stavebních spořitelen vzrostly o 34,3 % na rekordních 216,8 mld. Kč. Počet nově uzavřených smluv dosáhl 312,7 tisíc, což znamenalo meziroční nárůst o 75,4 %. Průměrná výše nového hypotečního úvěru překonala hranici 3 mil. Kč. Celkový objem nesplacených hypotečních úvěrů se zvýšil o 9,9 % na téměř 2,2 bil. Kč, za 5 let tak dlužná částka vzrostla o 73,6 %.

Stavební spořitelny

Stavební spořitelny uzavřely 462 tis. smluv o stavebním spoření (pokles o 4,8 %) a 55 tis. úvěrových smluv. Objem nově poskytnutých úvěrů se zvýšil o 36,8 % na 65,4 mld. Kč, což představuje pátou nejvyšší hodnotu v historii stavebního spoření. Naspořená částka mírně vzrostla (o 0,8 %) na 362,7 mld. Kč. Podíl vkladů domácností u stavebních spořitelen na celkových vkladech domácností však klesl o 1,2 p. b. na 11,2 %. Celkový objem nesplacených úvěrů vzrostl o 5,5 % na historicky nejvyšší hodnotu 293,5 mld. Kč. Poměr podílu úvěrů k naspořené částce se zvýšil o 3,6 p. b. na historicky nejvyšších 80,9 %. Stát vyplatil na přímé státní podpoře 4,1 mld. Kč.

Družstevní záložny

Celková bilanční suma sektoru družstevních záložen meziročně poklesla o 1,7 % na 10,0 mld. Kč a nadále tvořila jen 0,1 % aktiv všech úvěrových institucí. Podíl nevýkonných úvěrů a pohledávek k celkovým úvěrům a pohledávkám vzrostl na svou nejvyšší úroveň od roku 2017, a to 28,9 %. Celkový kapitálový poměr se sice snížil na 26,4 %, jednalo se však o jeho druhou nejlepší a stále nadprůměrnou hodnotu v rámci posledních 5 let.

Nebankovní poskytovatelé financování

Bilanční suma nebankovního sektoru po 4 letech kontinuálního růstu meziročně klesla o 4,7 % na 417,4 mld. Kč. Naproti tomu objem poskytnutých půjček se poprvé po 6 letech meziročně snížil, a to o 2,6 % na 321,1 mld. Kč. Tento pokles nejméně zasáhl společnosti finančního leasingu (snížení o 1,7 %), které svým přibližně tříčtvrtinovým podílem sektoru dominovaly. Společnosti ostatního úvěrování a rovněž faktoringové a forfaitingové společnosti pak zaznamenaly shodný pokles o 5,4 %.

Regulovaný a mimoburzovní trh

Hlavní český akciový index PX meziročně klesl o 7,9 % na 1 027,1 bodů, a vyvíjel se tak obdobně jako řada indexů v dalších zemích, především v EU. Naproti tomu objem burzovních obchodů, po předchozím meziročním poklesu, vzrostl o 11,2 % na 134,5 mld. Kč. Objem obchodů v rámci RM-S, který se zaměřuje především na drobné investory, vykázal růst na více než dvojnásobek, a to na 4,6 mld. Kč.

Obchodníci s cennými papíry a správa aktiv

Objem aktiv nebankovních obchodníků s cennými papíry meziročně opět vzrostl (o 12,3 %) na 29,6 mld. Kč, a dosáhl tak opět nové maximální hodnoty. Objem majetku svěřený správcům aktiv rostl polovičním tempem (o 5,8 %) na celkových 1,7 bil. Kč.

Investiční fondy

Objem obhospodařovaného majetku ve fondech se zvýšil o 7,0 % na rekordních 735,8 mld. Kč. Z toho fondy kvalifikovaných investorů rostly dvojnásobným tempem (o 11,8 % na 146,1 mld. Kč) než sektor dominující fondy kolektivního investování (o 5,9 % na 589,7 mld. Kč). Z hlediska umístění prostředků do jednotlivých druhů podílových fondů došlo v případě domácích fondů k nárůstu podílu smíšených fondů (o 8,0 p. b. na 43,5 %), naopak mezi zahraničními fondy měly poprvé za sledované období nejvyšší podíl (34,3 %) fondy akciové.

Pojišťovny

Hrubé předepsané pojistné pokračovalo čtvrtým rokem v růstu, když se zvýšilo o 1,2 % a dosáhlo 168,0 mld. Kč. Celkové posílení sektoru bylo taženo segmentem neživotního pojištění (nárůst o 3,2 %). Životní pojištění naopak pokleslo (o 3,0 %). Celkový počet pojistných smluv se meziročně mírně snížil (o 0,5 %). Počty nově uzavřených smluv také poklesly (o 24,2 %), a to jak v segmentu neživotního pojištění (24,7 %), tak v oblasti životního pojištění (pokles o 14,7 %).

Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření

Prostředky účastníků III. penzijního pilíře vzrostly o 8,4 % na 527,9 mld. Kč, zatímco celkový počet účastníků se meziročně mírně snížil o 0,7 % na 4,42 mil. osob. Průměrný měsíční příspěvek účastníka vzrostl v rámci penzijního připojištění na 754 Kč a v případě doplňkového penzijního spoření na 812 Kč. Podíl smluv s příspěvkem zaměstnavatele se zvýšil o 0,6 p. b. na 23,5 % a průměrný měsíční příspěvek zaměstnavatele zaznamenal v systému jak penzijního připojištění, tak doplňkového penzijního spoření svůj nejvyšší meziroční nárůst za posledních 5 let, a to na 1 017 Kč, resp. 1 099 Kč. Celková přímá státní podpora vyplacená účastníkům III. penzijního pilíře činila 7,4 mld. Kč. I přes silný propad na finančních trzích na jaře 2020 se většině účastnických fondů s dynamickými a vyváženými strategiemi podařilo svými výnosy ke konci roku 2020 překonat průměrnou roční míru inflace, naopak žádný z povinných konzervativních účastnických fondů ani transformovaných fondů opět nenabídl zhodnocení ani na úrovni růstu cenové hladiny.

Legislativa finančního trhu

V souvislosti s pandemií COVID-19 bylo přijato několik zákonů (novela zákona o ČNB, zákon o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19, novela zákona o spotřebitelském úvěru, zákon o poskytnutí státní záruky ČR na zajištění dluhů Českomoravské záruční a rozvojové banky, a. s., vyplývajících z ručení za dluhy z úvěrů v souvislosti se zmírněním negativních dopadů způsobených virem SARS CoV-2 a novela zákona o distribuci pojištění a zajištění). Účinnosti nabyl zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti regulace podnikání na finančním trhu. Na evropské úrovni bylo schváleno nařízení týkající se řešení krize ústředních protistran, nařízení o evropských poskytovatelích skupinového financování pro podniky, změna nařízení o obezřetnostních požadavcích v reakci na pandemii COVID-19 a balíček týkající se oživení kapitálových trhů ke zmírnění ekonomických dopadů pandemie COVID-19.